ምዕራፍ ስድስት

የኃላፊነት ስሜት

የምዕራፉ ዓላማዎች፣ ***ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቂ/ ስታጠናቅቅ፤***

- የተለያዩ የኃላፊነት ዓይነቶችንና ደረጃ ዎችን ታውቃለህ/ታውቂያለሽ፣
- የተፈጥሮ ሀብቶችንና ታሪካዊ ቅርሶችን የመንከባከብ ኃላፊነትሽን/ኃላፊነትህን ትረጂያለሽ/ትረዳለህ::
- ራስን ከኤች.አይ.ቪ ኤድስ የመጠበቅ አስፈላጊነትን ትገነዘባለህ/ትገነዘቢያለሽ::

6.1 ኃላፊነትን መወጣት

6.1.1. የኃላፊነት ዓይነቶችና ደረጃዎች

ሥዕል 6.1 በጎዳር 12 በባህላዊው የጽዳት ዘመቻ ቀን ኅብረተሰቡ ቆሻሻ በማስወገድ ላይ

- ከሥዕሉ ምን ተገነዘባችሁ?

ትውስታ፤

እኔ የምሠራው በጉምሩክ ባለሥልጣን መሥሪያ ቤት ነበር:: በአንድ ወቅት አንድ ባራቶሎ የሚባል ጣሊያናዊ የ30 ሚሊዩን ብር የግብር ዕዳውን እንድሰርዝለት ይፈልግና ወደኔ ይመጣል:: ለዚህም ተግባሬ "ሶስት ሚሊዩን ብር እንዲሁም ገልባጭ መኪናና ቪላ ቤት ልሰጥህ ዝግጁ ነኝ" ይለኛል:: እኔም ግብር ለሀገራችን ኢኮኖሚ ዕድገት ከፍተኛ ሚና የሚጫወት ነውና በምንም ዓይነት አስተያየት አይደረግልህም:: ይህ ደግሞ የሀገራችን ሕግ ነው እለዋለሁ::

ይህንኑ ጉዳይ አስመልክቶ አማላጅ እንዲሆነው አንድ ትልቅ ባለሥልጣን ይልክብኛል:: ለዚህ ሰው የመለስኩለት፣ "ተምረን ተምረን ሀገር እንሸጥ ነው የምትለኝ?" የሚል ነበር:: እሱም "እንደደረቅህ ትቀራታለህ፣ መንግሥት እንደሆነ እንደ አሮጌ ቅርጫት ወርውሮ ይጥልሃል::" አለኝ በንዴት:: የእኔም መልስ "ግዴለህም ሀገሬ ረድኤቷ ይበቃኛል::" ነበር::

ጉዳዩ እየተካረረ በመሄዱ ጣልያናዊው ሥራ አስኪያጅ የኩባንያው ሸሪክ ለሆኑት ለልዕልት ተናኘ ወርቅ ያመለክታል:: እሳቸውም "ታመምኩ በልና ሆስፒታል ተኛ፣ ጃንሆይ እንዲጎበኙህ አደርጋለሁ፣" ሲሉ መከሩት:: ባራቶሎም እንዳሉት ሆስፒታል ገባ::

ልዕልት ተናኘወርቅም ጃንሆይ እንዲጎበኙት አደረጉ:: ጃንሆይም፣ "መኪና ገጭቶህ ነው እንዲህ የሆንከው?" ሲሉ ጠየቁት:: ባራቶሎም፣ "ጃንሆይ እኔን የገጨኝ መኪና ሳይሆን ሀገር ውስጥ ገቢ ነው::" ሲል መለሰ:: ጃንሆይም "አንተ ጉዳዩን ለኛ ተወው፣ አሁን ታክመህ ውጣ::" ይሉና ይሄዳሉ:: በ1965 ዓም አጋማሽ ላይ "ጥብቅ ምስጢር" የሚል ደብዳቤ ደረሰኝ:: "ባራቶሎ እስከዛሬ ያለበት ዕዳ ተሰርዟል" ይላል::

ከጥቂት ጊዜ በኋላ መስከረም 2 ቀን 1967 ዓ.ም ጃንሆይ ከሥልጣን ወረዱ:: ወደ ቢሮ ስሄድ ባራቶሎን አገኘሁት:: "ደብዳቤ አልደረሰህም?" አለኝ:: እንዳልደረሰኝ ነገርኩት:: ሆኖም ሀገር ወዳድ ለሆኑ አንድ የገንዘብ ሚኒስቴር ባለሥልጣን ያበሳጩኝን ጉዳይ ገለጥኩላቸው:: እሳቸውም ሀሳቤን ደገፉልኝ:: ክስ እንዲመሰረትበት ሆኖ ከብዙ የፍርድ ቤት ውጣ ውረድ በኋላ ቱጃሩ ባለኩባንያ ጣልያናዊ ዕዳውን እንዲከፍል ተፈረደበት::

(ከገቢ ለልማት ቅጽ 4 ቁጥር 4 ጥር 2ሺ መጽሔት የተወሰደ::)

መልመጃ 1

በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. የባራቶሎን ጉቦና ምልጃ ያልተቀበሉት ባለሥልጣን ተግባር ምንን ያመለክታል?
2. ለሀገሩ ልማትና ለወገኑ ብልጽግና የሚሠራ ዜጋ ከዚህ ታሪክ ምን ይማራል?
3. የጉቦና ምልጃን ጉዳት ከጋራ ጥቅም አኳያ ግለጹ::

ኃላፊነትን መወጣት፣ መሠረታዊ ግቡ ልማትና የሀገር ብልጽግና ነው:: በማኅበራዊ ኑሮ ውስጥ ሥራ የእድገት መሠረት ነው:: ማኅበረሰቡም የሥራን ኃላፊነት የመቀበልና በአጥጋቢ ውጤት የማከናወን የዜግነት ግዴታ አለበት:: ኃላፊነትን መቀበል አንድን ተግባር ለማከናወን እንዳሰበ የሚያመላክት ሲሆን ኃላፊነት መወጣት ደግሞ ውጤታማ መሆንን ያሳያል::

ኃላፊነት በግልና በጋራ የሚፈፀም የተግባር ክንዋኔ ነው:: የግል ኃላፊነት እያንዳንዱ ሰው ሊወጣው የሚገባውን ኃላፊነት ያመለክታል:: የግል ኃላፊነት ከእያንዳንዱ ግለሰብ እንደ ዕድሜው፣ ችሎታው፣ ሥልጣኑ ወዘተ... የሚጠበቅ ሕጋዊና ሞራላዊ ግዴታ ነው:: ግለሰቡ ይህን ኃላፊነት ባይወጣ ራሱ ከመጐዳቱም ባሻገር ኅብረተሰቡንም ሆነ ሀገሩን ሊጐዳ ይችላል::

በሌላ በኩል ደግሞ ሰዎች ለጋራ ኑሮ አመቺነት በሚጠቀሙባቸው ጉዳዮች ላይ የሚወስዱት እርምጃ የጋራ ኃላፊነት ይባላል:: ለምሳሌ፣ የሀገርን ሉዓላዊነት መጠበቅ፣ የመንግሥትንና የሕዝብን ንብረቶች ከብክነትና ከጥፋት መከላከል፣ ሽብርተኝነትን መዋጋት፣ ወንጀልን መከላከል እና የመሳሰሉት በጐ ተግባራት ሁሉ የግል ብቻ ሳይሆኑ የጋራ ኃላፊነቶች ናቸው::

ኃላፊነት አንድን ሕጋዊ ተግባር በአግባቡ የመፈፀም ግዴታ ሲሆን፣ ዓይነትና ደረጃዎች አሉት:: ከላይ ለመግለጽ እንደተሞከረው ሰዎች እንደሙያቸው ዓይነትና የትምህርት ደረጃ በተለያዩ የኃላፊነት ቦታዎች ይሠማራሉ:: እንደተሠማሩበት የሞያ መስክም ኃላፊነታቸው ይለያያል:: ለምሳሌ እያንዳንዱ ዜጋ የሀገሩ ሕልውናና ዕድገት ይመለከተዋል:: ሆኖም ዕቅዶችንና ሕግጋትን በአግባቡ ሥራ ላይ እንዲውሉ በማድረግረገድ፤ የሀገሪቱ ሕልውናና እድገት እውን እንዲሆን የሀገሪቱ ጠቅላይ ሚኒስትር የበለጠ ኃላፊነት አለባቸው:: በሌላም በኩል አንድ ሐኪም ሙያዊና ሞራላዊ በሆነ ኃላፊነት ሕሙማንን ለመርዳት ከጤናረዳቱ የላቀ ኃላፊነት አለበት:: የመማር-ማስተማር ሂደትም በተጣጣመ መልኩ እንዲከናወን ከት/ቤት አስተዳደር ፀሐፊ ይልቅ የርዕሰ መምህሩ ኃላፊነት የጐላ ነው:: ሆኖም በማንኛውም የሥራ መስክ ውጤት ለማምጣት፣ ልዩ ልዩ የኃላፊነት ሥራዎች በደረጃቸውና በዓይነታቸው አስፈላጊዎች ናቸው::

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. ኃላፊነት ማለት ምን ማለት ነው?
2. የጋራ ጥቅም የሚያስገኙ ጉዳዮችን በጋራ ማከናወን ምን ዓይነት ኃላፊነት ነው?
3. የኃላፊነት ዓይነትና ደረጃ ሲባል ምንን ለማመልከት ነው?
4. ኃላፊነትን መቀበልና ኃላፊነትን መወጣት ልዩነታቸው ምንድን ነው?
5. የግል ኃላፊነቱን የማይወጣ ግለሰብ የሚጐዳው ማንን ነው?

6.2 ቃልኪዳን

- ቃልኪዳን ምንድን ነው?

የቃልኪዳን ሙዳይ፤

የመስከረም ወር ሁልጊዜም የብሩህ ራዕይ መስኮት ነው:: ት/ቤቶች በሙሉ ኃይልና ዝግጅት ሥራ የሚጀምሩት በዚሁ ወር መባቻ ላይ ሲሆን፣ የአጀማመሩ ሥነ ሥርዓት በምስራቅ ጮራ ት/ቤት ልዩ ውበት አለው:: ሁሉም ክፍሎች አልፈዋቸው ለመጡት ክፍሎች የአደራና የቃልኪዳን ችቦ ያቀብላሉ፣ እነሱም እንዲሁ ከበላይ ካሉት ክፍሎች ይቀበላሉ::

በተማሪዎች ካውንስልና በት/ቤቱ አስተዳደር ስምምነት መሠረት ለየክፍሎቹ በአንድ ዓመት የትምህርት ጊዜ ውስጥ የሚሠሯቸው ተግባራት ተወስነዋል:: የሚከናወኑት ተግባራት በክፍሎች ደረጃ እንደሚከተለው ተገልጸዋል::

7ኛ ክፍል ዓመቱን በሙሉ የት/ቤት ግቢ ጽዳት፣

8ኛ ክፍል የአበባና የሣር ቦታዎች እንክብካቤ፣

9ኛ ክፍል የውሀ አጠቃቀምና የመፀዳጃ አካባቢዎች ንፅህና ቁጥጥር

10ኛ ክፍል ለቀይ መስቀልና በጐ አድራጐት ክበባት ድጋፍ የገቢ ምንጭ ማስገኘት (ከጓሮ አትክልት ልማት፣ ስፖርት ትያትር ገቢ ወዘተ...)

11ኛ ክፍል የት/ቤቱን ግቢ የስፖርትና ማረፊያ ቦታዎች መከለል፣ ማስዋብ መሰለፊያና መተላለፊያ መንገዶችን ቀለም መቀባት፣

12ኛ ክፍል የወላለቁ ዴስኮችንና ወንበሮችን ከባለሙያ ጋር መጠገን፣ የተቀደዱ መጻሕፍትን መጠረዝ፣ የመታሰቢያ ዛፎችን መትከልና ዓመቱን በሙሉ እንክብካቤ ማድረግ፣ ናቸው::

ሁሉም ክፍሎች የተቀበሉትን ኃላፊነት በስኬታማነት ለማጠናቀቅ ቃልኪዳን ይገባሉ:: ከመማር ማስተማሩ ሂደት በተጓዳኝ ቃልኪዳንን በውጤት ለማሳየት ከመስከረም በኋላ ጤናማ ውድድርና እንቅስቃሴ በት/ቤቱ ውስጥ ይደራል:: የተሰጠውን አደራ በገባው ቃል ኪዳን መሠረት በአጥጋቢ ውጤት ያከናወነ ክፍል ደግሞ የጋሻና የዋንጫ ሽልማት ይሰጠዋል::

በምሥራቅ ጮራ ት/ቤት የሚንቀሳቀሰው አየር ንፁህና የሚያዝናና ነው:: ምክንያቱም ግቢው በልምላሜና በንፅህና የተያዘ በመሆኑ ነው:: የተሰባበሩ ወንበሮች፣ የተበሳሱ የማስታወቂያ ሰሌዳዎች፣ ቀለማቸው የተጋጠ ግድግዳዎች አይታዩም:: የሁሉም ክፍል ተማሪዎች በተቀበሉት አደራ "የኔ ንብረትና ሀብት ነው" በሚል የኃላፊነት ስሜት ቃልኪዳናቸውን ለመጠበቅ ይሠራሉ::

በት/ቤቱ ግቢ በረድፍ ተተክለው ጥላ በመሆንና የአካባቢውን የአየር ሁኔታ በማስተካከል የሚያገለግሉት ዛፎችም ለትምህርት ቤቱ ልዩ ውበት አጐናጽፈውታል::

በምሥራቅ ጮራ ት/ቤት የሚከናወን ሌላም ዐቢይ ተግባር አለ:: በቀይ መስቀልና በጐ አድራጐት ክበባት መሪነት በዓመት ሁለት ጊዜ በት/ቤቱ አካባቢ የሚኖሩ የአቅመ ደካሞችና የአረጋውያን ቤት ይጠገናል፣ ሰፈራቸው ይፀዳል:: ለችግረኞቹም ድጋፍ ይደረጋል:: ከዚህም የተነሣ አንዳንድ የአካባቢ ሰዎች እርዳታና ትኩረት እንዲያገኙ ለተማሪዎቹ ክበባት የሚያመለክቱበት ጊዜ አለ::

በት/ቤቱ አዋሳኝ ያሉ መንገዶች በአረም፣ በቁጥቋጦና በቆሻሻ ተበክለው አይታዩም:: ተማሪዎቹ ሁሉ በቅንነትና በታማኝነት የሚያከናውኑት የሥራ ድርሻ በድምር ውጤቱ አደራን የማክበርና ቃልኪዳንን የመፈፀም ክቡር ተግባር ሆኖ እንዲመሰገኑ አደርጓል:: ስለዚህም፣ ለውጥና ውጤት የሚታይባት በመሆንዋ ምስራቅ ጮራ ት/ቤት የቃልኪዳን ሙዳይ እየተባለች ትጠራለች::

መልመጃ 3

ከላይ በቀረበው ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ::

1. አደራና ቃልኪዳን ያላቸውን ተያያዥነት አስረዱ::
2. የምሥራቅ ጮራ ት/ቤት ተማሪዎች የግልና የጋራ ኃላፊነታቸውን የተወጡት እንዴት ነው?
3. በቅንነትና በኃላፊነት ስሜት በተማሪዎቹ የተሠሩትን ሥራዎች ውጤት ያስገኙትን ጥቅም ዘርዝሩ::

ቃልኪዳን ማለት ኃላፊነትን መወጣትና አደራን ማክበር ማለት ነው:: ቃልኪዳንን መፈፀም ግለሰባዊ ክብርና የመንፈስ ጥንካሬ መለኪያ ነው::

ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ ቃል ኪዳን ከሚገቡባቸው ሁኔታዎች መካከል፣ በሰዓቱ በት/ቤት በመገኘት መማር፣ የቤት ሥራዎችን ሠርቶ መምጣት፣ ለት/ቤቱ ሕግና ሥርዓት መገዛት እንዲሁም በት/ቤት ውስጥ የሥራ ተሣትፎ ማድረግ ከሚጠቀሱ ተግባራት ጥቂቶቹ ናቸው:: ትምህርትን በተመለከተ አጥጋቢ ውጤት ለማምጣት ለራሳቸው፣ ለቤተሰቦቻቸዉና ለት/ቤቱ ቃልኪዳን የገቡ ተማሪዎች በትጋትና በኃላፊነት ስሜት ይማራሉ::

በዓመቱ መጨረሻም በውጤታቸውና በሥነ ምግባራቸው የተመሰገኑና ተሸላሚዎች ይሆናሉ:: ለሌሎችም አርአያ ሆነው ይጠቀሳሉ:: ቃልኪዳን አክባሪ ወጣቶች በልዩ ልዩ የአካባቢ ማኅበራት ውስጥ በመደራጀት እንደአቅማቸው የኅብረተሰቡን ችግር ለመፍታት ቃልኪዳን ይገባሉ:: ይህም ኃላፊነትንና አደራን መቀበል ነው::

በዚሁ መሠረት ልዩ ልዩ የልማት ሥራዎችን፣ ጽዳትንና ትምህርታዊ ቅስቀሳዎችን በማድረግ ለጋራ ጠቀሜታ የሚውሉ ውጤቶችን ያስመዘግባሉ፡፡ ይህም የሚያሳየው የገቡትን ቃልኪዳን ማክበራቸውንና በውጤት ማስመስከራቸውን ነው፡፡

ወጣቶች ሀገር ተረካቢ ኃይሎች እንደመሆናቸው መጠን ተማሪዎች የሚጣልባቸውን አደራ በአቅማቸው በቅንነትና በሀቀኝነት በመሥራት ኃላፊነትን መወጣት እንደሚችሉ የሚያረጋግጡት በየአካባቢያቸው በሚያሳዩት ተሣትፎ ነው፡፡ ይህም የአካባቢ ልምምድ ደረጃውን ጠብቆ በማደግ ከፍተኛ ኃላፊነትንና አደራን ወደ መወጣት ብቃት ያሸጋግራል፡፡ ስለዚህ አንቺም/አንተም ኅብረተሰቡ ለጋራ ጥቅምና ሕልውና ጉዳዮች መሟላት ለሚያደርገው ጥሪ የዜግነት ምላሽ በመስጠት ኃላፊነታችሁን መወጣት ይጠበቅባችኋል፡፡

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

?

1. የሰዎች የዓላማ ጽናትና የመንፈስ ጥንካሬ የሚለካው በምንድን ነው?
2. አንድ ወጣት ለአካባቢው ዕድገት በቅንነት የሚያደርገው ተሣትፎ ምን መሆን አለበት?
3. አንድ ተማሪ ለራሱ የሚገባው ቃል ኪዳን ምንድን ነው?

6.3 የተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች

- በአካባቢያችሁ የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች ዘርዝሩ፡፡

ሥዕል 6.2 የተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች እንክብካቤ ሊደረግላቸው ይገባል

የተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች፣ ማለት በተፈጥሮ የሚገኙና ኅብረተሰቡ በኑሮ ሂደት የሚፈጥራቸው መለያዎቹ ናቸው፡፡

የአንድን ሕዝብ ማንነት የሚገልጹት እነዚህ ሀብቶችና ቅርሶች ለተለያዩ ጉዳቶችና ብክነቶች በመጋለጥ ላይ ይገኛሉ፡፡ እነዚህ ሀብቶችና ቅርሶች ከብክነትና ከጥፋት መጠበቅ አለባቸው፡፡ በየጊዜው እያደገ በመጣው የሕዝብ ቁጥር መጨመርና የከተሞች መስፋፋት የተነሳ ለቤቶችና ቁሳቁሶች መስሪያ እንዲሁም ለማገዶ አገልግሎት ሲባል ደኖች እየተጨፈጨፉ ከሚያሰጋ ደረጃ ላይ ደርሰዋል፡፡ በተጨማሪም ለግል ጥቅምና ብልጽግና ሲባልም ሕገወጥ በሆነ አደን አራዊትን መግደል፣ የተፈጥሮ ሀብቶችን ማውደም፣ ቅርሶችን መስረቅና መሸጥ በስፋት የሚታዩ ችግሮቻችን ናቸው፡፡ ለተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች ብክነት መጉዳትና መዘረፍ ዋናዋናዎቹ ምክንያቶች፡-

1. የትምህርት እጦትና የግንዛቤ ማነስ፣
2. ድህነትና ኋላቀር ኑሮ መኖር፣
3. ሀገራዊ ስሜት ማጣትና የግል ብልጽግናን ማስቀደም ናቸው፡፡

እነዚህ እኩይ ተግባራት ሊከስሙ የሚችሉት በዋናነት በትምህርት የአስተሳሰብ ለውጥ ሲፈጠር ነው፡፡ ለዚህም ት/ቤቶች ግንዛቤን በማዳበር በኩል ጠንካራ ሥራ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ከዚሁ በተጓዳኝም የመገናኛ ብዙሀን የጉዳዩን አሳሳቢነት ለሕብረተሰቡ በማሳወቅና በቀጥታ የሚመለከታቸው ተቋማትም ብሔራዊ ኃላፊነታቸውን በመወጣት የድርሻቸውን ማበርከት ይገባቸዋል፡፡

ጥበቃውና እንክብካቤው የመንግሥት ወይም የአንድ ወገን ኃላፊነት ብቻ ተደርጐ መወሰድ የለበትም:: ጉዳዩ ሀገራዊ በመሆኑ የሁሉንም ርብርብ ይጠይቃል:: የተፈጥሮ ሀብቶችንና ታሪካዊ ቅርሶችን ሕልውና መጠበቅ የራስን ጥቅምና ክብር እንዲሁም ታሪክን መጠበቅ መሆኑን በመገንዘብ ንብረቶቹንና ቅርሶቹን መጠበቅ የሁሉም የዜግነት ግዴታ መሆኑ መታወቅ አለበት::

መልመጃ 5

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ::

1. የተፈጥሮ ሀብቶችንና ታሪካዊ ቅርሶችን ስለመጠበቅ የብዙሀን መገናኛ ድርጅቶች ምን ማድረግ ይጠበቅባቸዋል?
2. ስተፈጥሮ ሀብቶችና ቅርሶች ብክነት ወይም ጥፋት ምክንያቱ ምንድን ነው?
3. የተፈጥሮ ሀብቶችንና ቅርሶችን በመጠበቅ ረገድ ከዜጐች ምን አስተዋጽኦ ይጠበቃል?

6.4 ኤች. አይ. ቪ/ ኤድስ

ሥዕል 6.3 ልጃቸው በኤች አይ.ቨ/ኤድስ የሞተችባቸው እናት ሲለምኑ

- ሥዕሉ ላይ የሚታዩትን አረጋዊት ኤች. አይ.ቪ../ ኤድስ የጐዳቸው እንዴት ነው?
- የታዘለው ሕጻን የወደፊት የሕይወት ዕጣው ምን ሊሆን ይችላል ?
- ራስን ከኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ መጠበቅ ጥቅሙ ለማን ነው?

ኤች. አይ.ቪ/ ኤድስ፣ ዕድሜና ጾታ፣ ዘርና ቀለም እንዲሁም የትምህርት ደረጃን ሳይለይ ያጠቃል:: የዚህ በሽታ መስፋፋት በዜጐችም ሆነ በሀገር ላይ ከፍተኛ ጉዳት በማድረስ ላይ ነው:: በመሆኑም ሁሉም ሰው ይህን መፍትሔ ያልተገኘለትን በሽታ ለመከላከልና ለማጥፋት በሚደረገው እንቅስቃሴ ሁሉ ተሣትፎ በማድረግ የየበኩሉን ኃላፊነት መወጣት ይጠበቅበታል::

ማሕበራዊ ቀውስ በመፍጠር ላይ ያለው ይህ በሽታ ልጆችን ያለ ወላጅ፣ ወላጆችን ያለደጋፊና ጧሪ እያስቀረ መሆኑ በገሀድ እየታየ ነው:: ይህም በማሕበራዊ ኑሮ ሠላምና ደኅንነት ላይ አስፈሪ ጥላውን ጥሏል:: ያለሰብሳቢ የተበተኑ ህጻናት፣ ለምጽዋት እጆቻቸውን የሚዘረጉ አረጋውያንን ማየት የተለመደና እየጨመረ በመሄድ ላይ ያለ ክስተት ነው::

ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ በአሁኑ ወቅት በይበልጥ በማጥቃት ላይ ያለው ወጣቱን ነው:: የወጣቱ በዚህ በሽታ መጠቃት የአምራች ኃይል መቀነስን፣ የድህነት መባባስንና የኢኮኖሚ መቀጨጭን ያስከትላል:: ይህ አስደንጋጭ ሁኔታም በሀገራችን እየታየ ነው:: የልዩ ልዩ ሙያዎችና እውቀቶች ባለቤት የሆኑት ዜጐች በኤች.አይ.ቪ ሲጠቁ ሀገር እየተጐዳች ትሄዳለች::

አስተማማኙ የመከላከያ ዘዴ ከጋብቻ በፊት ወሲብ አለመፈፀም ነው:: ጋብቻንም በተረጋገጠ ምርመራ መመስረት ይገባል:: በሁለተኛ ደረጃም ከሌላ ሰው ደም ጋር ምንም ዓይነት ንክኪ እንዳይኖር መጠንቀቅ ነው:: ለዚህም ማንም ሰው በተጠቀመባቸው የስለት መሣሪያዎች አለመጠቀም ያስፈልጋል::

"ሳይቃጠል በቅጠል" እንዲሉ ከዚህ ጠንቀኛ በሽታ ራስን መጠበቅ አማራጭ የማይሰጠው ተግባር ነው:: ይህም ለራስና ለሌሎች የመኖር ኃላፊነትን የመወጣት ክቡር የዜግነት ድርሻ ነው:: በዚሁ አኳያም፣ በአጋጣሚና ባለማወቅ በበሽታው የተያዙ ዜጐች የኅብረተሰቡ አካል በመሆናቸው ተገቢው ድጋፍና እንክብካቤ ሊደረግላቸው ይገባል:: በበሽታው ቢያዙም እነዚህ ወገኖች እንደማንኛውም ዜጋ በሙያቸውና በጉልበታቸው ለሀገር ዕድገት አስተዋጽኦ በማድረግ ላይ ስለሚገኙ የሞራልና የቁሳቁስ ድጋፎችን መስጠት ከሁሉም ዜጋ ይጠበቃል::

መልመጃ 6

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩባቸው::

1. የምሁራንና ሙያተኞች በበሽታው መሞት በሀገር ደረጃ የሚያስከትለው ጉዳት ምንድን ነው?
2. ወጣቱ የኅብረተሰብ ክፍል ከዚህ ጠንቀኛ በሽታ ለመራቅ ምን ማድረግ አለበት?

የምዕራፉ ማጠቃለያ

የኃላፊነት ስሜት የዜግነት ድርሻውን ጠንቅቆ የሚያውቅ ሰው ድርጊትና ባህርይ ነው፡፡ ኃላፊነትን መወጣት፣ በቅንነትና በታማኝነት የግልም ሆነ የጋራ ተግባርን በማከናወን የሚገለጽ ቁም ነገር ነው፡፡ ልዩ ልዩ የሙያ ችሎታና የትምህርት ደረጃዎች እንዳሉ ሁሉ የኃላፊነት ዓይነቶችና ደረጃዎችም የተለያዩ ናቸው፡፡ ሆኖም በማንኛውም የኃላፊነት ደረጃ ላይ ያለ ዜጋ ተግባሩን በብቃት ካከናወነ ለኅብረተሰቡ የሚሰጠው ጠቀሜታ ከፍተኛ ነው፡፡

ለራስና ለኅብረተሰብ ቃልኪዳን መግባት አንድን ተግባር ለማከናወን ወይም ላለማከናወን ቁርጠኝነትን መግለጽ ነው፡፡ ቃልኪዳን የቃል መተማመኛ ሲሆን ውጤቱ ተጨባጭ ተግባር ነው፡፡ ስለዚህ ሁሉም ሰው እንደሙያውና ችሎታው ማኅበራዊ ለውጥ ለማምጣት ቃልኪዳን ሊገባና ይህንንም ቃልኪዳን በተግባር ሊያረጋግጥ ይገባል፡፡

በሌላም በኩል አንድ ዜጋ የሀገሩን ታሪክና ሀብት ጠንቅቆ ማወቅ እንዲችል በቂ ትምህርት መውሰድ አለበት፡፡ በመሆኑም በት/ቤት ሕይወት የሀገርን ሀብትና ታሪክ በሚገባ በመማርና በማወቅ የተፈጥሮ ሀብቶችና ታሪካዊ ቅርሶች ከብክነትና ከጥፋት እንዲድኑ ሁሉም የበኩሉን አስተዋጽኦ ማድረግ አለበት፡፡ የተፈጥሮ ሀብቶች፣ የሕይወትና የኑሮ መሠረቶች፣ ቅርሶችም የማንነት መገለጫና መግለጫ እሴቶች ናቸው፡፡ እነዚህን የሀገር ሀብቶች ማወቅ፣ ንየኔን በሚል ስሜት መጠበቅና መንከባከብ፣ የሌሎችንም ንቃተ ህሊና በመቀየር ከጥፋት እንዲታቀቡ ማድረግ የዜግነት መብትና ግዴታ ነው፡፡

ከዚህ በበለጠ ጥንቃቄና ጥበቃ የሚያስፈልገው ደግሞ የዜጐች ጤናማ ሕልውና ነው፡፡ ሰው ተፈጥሮን በማልማትና በመቀየር ታሪክ መሥራት የሚችለው ጤናማ አቋምና ሞራል ሲኖረው ነው፡፡ በአሁኑ ወቅት የሰው ልጆች ፈተና ሆኖ የተጋረጠው ኤች.አይ.ቪ ኤድስ እየተዛመተና ጉዳት እያደረሰ በመሆኑ ሰለባ ላለመሆን ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

የምዕራፉ ቁልፍ ቃላት

የኃላፊነት ስሜት፣ የዜግነት፣ የሙያ የማኅበራዊ ወዘተ. ኃላፊነቶችን ለመወጣት የሚያነሳሳ ፍላጐት::

ኃላፊነትን መወጣት፣ የዜግነት፣ የሞያ፣ የማኅበራዊ ወዘተ... ኃላፊነቶችን በውጤታማ የሥራ ክንውን መግለጽ::

ትውስታ፣ ያለፈ ሁኔታ፣ ታሪክ ወዘተ... ማስታወስ::

የዜግነት ግዴታ፣ የአንድ ሀገር ተወላጅ ለሀገሩ ዕድገትና ሕልውና የሚያከናውነው የግዴታ ወይም የውዴታ ፍሬያማ ተግባር

© MoE, FDR Ethiopia Not to be republished

የምዕራፉ የክለሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክለሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ::

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «እውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ::

1. የኃላፊነት ስሜት ያለው ሰው የሥራ ድርሻውን በአግባቡ ያከናውናል::
2. ኃላፊነት ዓይነትና ደረጃ የለውም::
3. ቃልኪዳን የሚገባ ሰው አስቀድሞ አቅሙንና ችሎታውን ማገናዘብ አለበት::
4. የተፈጥሮ ሀብቶችንና የታሪካዊ ቅርሶችን ብክነት መጠበቅ ያለበት መንግሥት ብቻ ነው::
5. ራስን ከኤች.አይ.ቪ. መጠበቅ ኃላፊነትን ከመወጣት ጋር ግንኙነት የለውም::

II. በ "ለ" ሥር የተዘረዘሩትን በ "ሀ" ሥር ካሉት ሥር አዛምዱ::

ሀ	ለ
1. ኤች.አይ.ቪ./ኤድስ የሚያስከትለው ችግር፣	ሀ. ለወል ጥቅም የኅብረት ሥራ።
2. ኃላፊነትን መወጣት፣	ለ. የተናገረውን አፍራሽ።
3. ሀቀኝነት፣	ሐ. ወርቅ፣ ነዳጅ፣ ውሀ።
4. የተፈጥሮ ሀብቶች፣	መ. ሕክምና፣ ውትድርና፣ ግብርና፣ ዘበኝነት።
5. ቃል አባይ፣	ሠ. ውጤት ያለው ተግባር ማከናወን።
6. የኃላፊነት ዓይነትና ደረጃዎች፣	ረ. ጥሩ አገልግሎት መስጠት ወይም ተገቢ ውጤት ማሳየት።
7. የጋራ ኃላፊነት፣	ሰ. የኤኮኖሚ ድቀት።

III. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጡ::

1. የጋራ ኃላፊነትን መወጣት፣ ________
   ሀ. ሥራን ያንትታል፣
   ለ. አጥጋቢ ውጤት የለውም፣
   ሐ. ለብዙዎች ጥቅም ይሰጣል፣
   መ. ጊዜ ያባክናል::
2. ዜጐች ሁሉ ኃላፊነት ቢኖርባቸውም፣ ________
   ሀ. እንደ ዕውቀትና ችሎታ ይለያያል፣
   ለ. ኃላፊነቶች ሁሉ እኩል ናቸው፣
   ሐ. ኃላፊነት በዕድሜ ይወሰናል፣
   መ. የማይመለከታቸው ዜጐች አሉ::

© MoE, FDR Ethiopia Not to be republished

3. በት/ቤት አካባቢ ቃልኪዳንን ማክበር ማለት________ ማለት ነው፤
   ሀ. ለት/ቤት ድጋፍ የተስፋ ቃል መስጠት፣
   ለ. ከመማር ባሻገር ተሳትፎ አለማድረግ፣
   ሐ. በትምህርት ውጤታማ መሆንና በክበባት ተሳታፊ መሆን፣
   መ. በራስ መተማመንን ማዳበር።

4. ታሪካዊ ቅርሶች፤ ________
   ሀ. የማንነት መገለጫ ናቸው፣
   ለ. ለመዝናኛነት አያገለግሉም፣
   ሐ. የዘመን ማስረጃነት የላቸውም፣
   መ. የገቢ ምንጭ አይሆኑም።

5. ለተፈጥሮና ታሪካዊ ሀብቶች ብክነት ምክንያት የሚሆነው_________ ነው፤
   ሀ. የግንዛቤና የኃላፊነት ስሜት ማነስ፣
   ለ. የቱሪዝም መስፋፋት፣
   ሐ. በጥበቃ ሙያ አለመሰልጠን፣
   መ. የፓርክና ሙዚየም ማነስ።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክለኛ ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

1. ኃላፊነትን መወጣት________________ ማክበር ነው።
2. ራስን ከኤች.አይ.ቪ/ኤድስ መጠበቅ________________ መወጣት ነው።
3. የማንነት መገለጫ የሆነና ከትውልድ የተላለፈ ሀብት__________ይባላል።

V. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባጭሩ መልሱ።

1. ኃላፊነትን የመወጣት አስፈላጊነት ጥቅሙ ምንድን ነው?
2. የተፈጥሮ ሀብቶችን ማልማትና ቅርስን መጠበቅ የማን ሥራ ነው? እንዴት?
3. የብክነት መንስኤዎች ምን ምን ናቸው?

© MoE, FDR Ethiopia
Not to be republished